

בראשית
ויגש

(אל) תעביר את זה הלאה

מי שחווה תקופה של "צעירות" בפלוגה מסייעת או רובאית, יבין ודאי על מה מדובר. בפלוגות מסוג זה, מגיעים בכל כמה חודשים, חיילים חדשים המצטרפים לפלוגה. את פניהם מקבלים הותיקים, ומכאן ההיררכיה היא ברורה מאוד. הצעיר כפוף לכל דבר ועניין לותיק (לעיתים יותר מאשר למפקדי הפלוגה), והוא נתון בידיו לשבט או לחסד.

בעבר, עד שטופל העניין על ידי שלטונות הצבא, השתמשו הותיקים במקרים רבים בכח שהיה נתון בידיהם, על מנת להתעלל בצעירים. כאשר הם נשאלו לתכלית המעשים הללו, ענו חלק גדול מן הותיקים – כך עשו גם לי.

בפרשת השבוע שלנו, אנו מוצאים את יוסף מתמודד עם שתי מערכות יחסים שונות מאוד, אך בעלות קו דמיון משותף – יחסו עם אחיו ועם אזרחי מצרים.

בתום פרשה סוערת מאוד שאותה קראנו בשבת שעברה, לאחר שיוסף מאלץ את אחיו להוריד את בנימין למצרים, ואף מביים גניבה שתוצאתה היא השארתו של בנימין במצרים לעבד, מגיע רגע ההתגלות:

וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא עָמַד אִישׁ אֶתוֹ בְּהַתְנַדֵּעַ יוֹסֵף אֶל אָחָיו ... וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אָבִי חַי וְלֹא יָכְלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפָּנָיו

לו היה יוסף נוקם באחיו את נקמת שנותיו האבודות במצרים, שנות הניתוק מאביו, העבדות והסבל, לא היה הדבר מפתיע במיוחד. הוא היה יכול להשתמש בתירוץ הילדותי הנפוץ כל כך – הוא התחיל!

אך יוסף בוחר בדרך ההפוכה בדיוק. במקום לנקום באחיו בגלל מה שעשו הם לו, הוא לומד מן המעשה המקולקל שעשו, מה לא לעשות, ואומר להם במילות נחמה:

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם: וְעַתָּה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאַל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מְכַרְתֶּם אֹתִי הֲנִי כִּי לְמַחְיָה שָׁלַחְנִי אֶל-לְהֵימָן לְפָנֵיכֶם:

כך גם ביחסיו עם העם המצרי. מי שחווה שנים ארוכות וקשות של עבדות, עלילת שווא ומאסר, יכול היה לצפות ליום בו יוכל להתנקם בחברה שכך נהגה בו. מה מעורר יותר סיפוק מאשר עבד העולה לגדולה ומשעבד את משעבדיו.

לאחר שנתיים של רעב במצרים, עומד יוסף לפני ההזדמנות הגדולה הזו. בשנה הראשונה של הרעב, כילו המצרים את כל הכסף ברשותם, בקניית אוכל מיוסף. בשנה השניה כילו את כל הרכוש הנותר, ועתה הם מציעים לו:

לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדָמָתֵנוּ קָנָה אֹתָנוּ וְאֵת אֲדָמָתֵנוּ בָּלָחֶם וְנַחֲיָה אֲנַחְנוּ וְאֲדָמָתֵנוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה וְתוֹן זָרַע וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת וְהָאֲדָמָה לֹא תִשָּׁם:

יוסף, קונה את האדמה, אך איננו קונה את העם לעבדים. מי שסבל מן העבדות ויודע את טעמה המר, בוחר שלא להעביר הלאה את תחושת הסבל הזו, אלא ללמוד מנסיונו, כיצד לא לשעבד אחרים.

בימים שבהם ציבור משתלח בציבור, וההתחשבות מגרה אותנו להצטרף למלחמה כנגד ציבור אחר, כדי לסגור חשבון, כדאי לזכור את התנהגותו של יוסף שמפסיק את מעגל "נקמת הדם", ומשתמש במעמדו כדי לבנות ולא כדי להרוס.

שבת שלום

יעקב (יוקי) מאיר